

Інформаційна довідка щодо питань видачі, продовження і перевірок обґрунтованості видачі листків непрацездатності*

Анотація. В Інформаційній довідці викладено результати аналізу процедури здійснення страхових виплат працюючим громадянам у разі тимчасової втрати працездатності, зокрема питань видачі, продовження і перевірок обґрунтованості видачі листків непрацездатності.

Ключові слова: електронна система охорони здоров'я, електронний реєстр листків непрацездатності, листок непрацездатності, відсутність технічного доступу.

Вступ.

Метою соціального захисту у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності працюючих осіб є забезпечення доступу до медичної допомоги і надання фінансового захисту. Основними інструментами забезпечення соціального захисту працівників у разі тимчасової втрати працездатності є видача таким особам листків непрацездатності для надання фінансової допомоги по тимчасовій непрацездатності, яка частково або повністю компенсує втрачений дохід через тимчасову втрату працездатності. Сталість схем страхових виплат по тимчасовій непрацездатності тісно пов'язана з налагодженням оперативної взаємодії роботодавця з державною системою соціального захисту щодо виплат. Предметом особливої уваги завжди є цільове використання страхових коштів, достовірність документів, на підставі яких нараховується та виплачується допомога по тимчасовій непрацездатності, а також її своєчасна виплата.

Основна частина.

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»¹ (далі – Закон) уповноваженим органом управління в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, зокрема у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, є Пенсійний фонд України (далі – уповноважений орган управління). До основних завдань уповноваженого органу управління та його територіальних органів, серед іншого, належать: забезпечення страхових виплат по тимчасовій непрацездатності; здійснення контролю за використанням страхувальниками та застрахованими особами страхових коштів.

Підставою для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах є сформований на основі медичного висновку про тимчасову непрацездатність або документа, що засвідчує факт усиновлення дитини, встановлення опіки над дитиною, листок непрацездатності². Однією з підстав для відмови в наданні допомоги по тимчасовій непрацездатності за

---

¹ Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>

² Листок непрацездатності – сформований програмними засобами електронного реєстру листків непрацездатності на підставі медичного висновку про тимчасову непрацездатність або документа, що засвідчує факт усиновлення дитини, і зареєстрований за єдиним реєстраційним номером цього реєстру електронний документ, що є підставою для звільнення від роботи, призначення страхових виплат відповідно до законодавства про соціальне страхування (пункт 16 частини першої статті 1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»).

період тимчасової непрацездатності, зазначений у листку непрацездатності, є його визнання необґрунтованим³. Порядок і умови видачі, продовження та обліку листків непрацездатності, здійснення контролю за правильністю їх видачі встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, за погодженням з уповноваженим органом управління⁴.

Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 1 червня 2021 р. № 1066 «Деякі питання формування медичних висновків про тимчасову непрацездатність», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 2 червня 2021 р. за № 728/36350, передбачений перелік випадків, у яких дозволяється видавати паперові листки непрацездатності, а також визначені умови їх надання⁵. Такими випадками, зокрема є: виникнення технічних проблем (помилки) щодо передачі даних між Електронним реєстром листків непрацездатності⁶ і Реєстром медичних висновків в електронній системі охорони здоров'я, які призводять до неможливості формування електронного листка непрацездатності більше ніж протягом семи днів з дати створення медичного висновку про тимчасову непрацездатність – до усунення таких проблем (помилки); зупинення в умовах воєнного стану доступу користувачів електронної системи охорони здоров'я до центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я; порушення строків звернення пацієнта для продовження випадку тимчасової непрацездатності, якщо це порушення сталося внаслідок дії обставин непереборної сили у період дії воєнного, надзвичайного стану (за умови, що на дату звернення за медичною та / або реабілітаційною допомогою пацієнт залишався непрацездатним відповідно до результатів проведеної експертизи тимчасової непрацездатності та висновку лікуючого лікаря про тимчасову непрацездатність зазначеного пацієнта).

Окрім того, на період дії воєнного стану та протягом трьох місяців з дня його припинення або скасування дозволяється (за рішенням керівника закладу охорони здоров'я) видавати листки непрацездатності, роздруковані на білому аркуші паперу за встановленою формою⁷, у разі відсутності в закладі охорони здоров'я бланків листків непрацездатності та неможливості їх отримання.

Із метою «забезпечення можливості для пацієнтів у випадку, коли відсутність у лікуючого лікаря технічного доступу до електронної системи

³ Пункт 7 частини першої статті 16 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>

⁴ Частина перша статті 23 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>

⁵ Деякі питання формування медичних висновків про тимчасову непрацездатність: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 1 червня 2021 р. № 1066, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 2 червня 2021 р. за № 728/36350. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-21#Text>

⁶ Електронний реєстр листків непрацездатності – система накопичення, зберігання та використання інформації про видані, продовжені та обліковані листки непрацездатності, що створюється як складова частина реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування (пункт 2 частини першої статті 1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»).

⁷ Про затвердження зразка, технічного опису листка непрацездатності та Інструкції про порядок заповнення листка непрацездатності: спільний наказ Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України від 03.11.2004 р. № 532/274/136-ос/1406, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 17 листопада 2004 р. за № 1454/10053. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1454-04#Text>

охорони здоров'я унеможливило формування електронного медичного висновку про тимчасову непрацездатність, отримати допомогу по тимчасовій непрацездатності на підставі паперового листка непрацездатності; вдосконалення процесу перевірки листків непрацездатності уповноваженими особами» у Верховній Раді України зареєстровано проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо врегулювання питань видачі, продовження та перевірок обґрунтованості видачі листків непрацездатності» (реєстр. № 11418 від 19.07.2024), про що зазначено в пояснювальній записці до нього.

Законопроектом пропонується на період дії воєнного стану та протягом трьох місяців з дня його припинення або скасування передбачити видачу листка непрацездатності в паперовій формі, який є підставою для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності, а також вагітності та пологах. Порядок видачі листка непрацездатності в паперовій формі, підстави його оформлення, особливості обігу та використання пропонується визначити центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, за погодженням з уповноваженим органом.

На нашу думку, внесення тимчасових норм до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» є дискусійним питанням. Доцільним вбачається запровадження механізму врегулювання питання видачі листків непрацездатності у разі відсутності у лікуючого лікаря технічного доступу до електронної системи охорони здоров'я, внаслідок дії обставин непереборної сили, у тому числі на період дії воєнного або надзвичайного стану, з урахуванням світових тенденцій розвитку інформаційних систем охорони здоров'я.

Законопроектом також пропонується оскарження вимоги про компенсацію суми страхової виплати, сплаченої за листком непрацездатності, сформованим на підставі необґрунтованого медичного висновку про тимчасову непрацездатність (частина четверта статті 28 у редакції законопроекту). Зокрема, таку скаргу пропонується надсилати до відповідного територіального органу уповноваженого органу управління у паперовій формі з обґрунтуванням відмови в такій компенсації. При цьому обґрунтування має містити «...аргументацію з посиланнями на об'єктивні факти, що доводять відсутність у діях лікаря, який створив медичний висновок про тимчасову непрацездатність, який визнаний необґрунтованим, **вини (умислу чи необережності)**...». З огляду на викладене, варто зазначити, що суб'єкти правовідносин, визначені Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», не наділені повноваженнями щодо встановлення вини (умислу чи необережності). Також звертаємо увагу, що будь-які спори, які виникають із правовідносин, передбачених Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», вирішуються в судовому порядку (стаття 10). Окрім того, перевірка медичних висновків проводиться виключно уповноваженими лікарями (перелік яких затверджується правлінням Пенсійного фонду України)⁸. До

---

⁸ Абзац четвертий пункту 1 Порядку проведення особами, уповноваженими правлінням Пенсійного фонду України, перевірок обґрунтованості видачі та продовження листків непрацездатності, затвердженого постановою

повноважень територіальних органів уповноваженого органу управління належить тільки прийняття рішення щодо проведення перевірки листків непрацездатності. Підставами для прийняття територіальним органом уповноваженого органу управління рішення щодо проведення перевірки листків непрацездатності є: виявлення невідповідностей шляхом проведення ризик-орієнтованого моніторингу електронного реєстру листків непрацездатності з використанням автоматизованої інформаційно-аналітичної системи Пенсійного фонду України⁹; повідомлення від Національної служби здоров'я України про виявлення невідповідностей та/або застережень до даних, що містяться в медичному висновку, за результатами здійснення заходів із верифікації даних в електронній системі охорони здоров'я; звернення страхувальника (роботодавця); звернення застрахованої особи щодо обґрунтованості виданого їй листка непрацездатності; запити правоохоронних органів та рішення суду¹⁰.

Висновки.

На нашу думку, законопроект реєстр. № 11418 від 19.07.2024 потребує доопрацювання, зокрема це стосується нової редакції частини четвертої статті 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», оскільки пропонується новела потенційно може значно ускладнити процес повернення уповноваженим органом управління надміру виплачених сум страхових виплат за листком непрацездатності, визнаним необґрунтованим, що матиме вплив на бюджет уповноваженого органу управління. При доопрацюванні законопроекту варто звернути увагу на врегулювання питання зупинення дії вимоги у зв'язку з оскарженням її у судовому порядку. Зазначене забезпечить припинення нарахування пені на час судового розгляду закладам охорони здоров'я.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

*Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.

Кабінету Міністрів України від 3 березня 2023 р. № 185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2023-%D0%BF#n8>

⁹ Моніторинг з використанням автоматизованої інформаційно-аналітичної системи Пенсійного фонду України проводиться шляхом систематичної обробки відомостей електронного реєстру листків непрацездатності про кількість, причини, тривалість зареєстрованих листків непрацездатності за застрахованими особами, суб'єктами господарювання, особами, що засвідчили тимчасову непрацездатність, страхувальниками, виявлення змін (позитивних чи негативних), невідповідності та визначення факторів, що впливають на них, за критеріями ризиків, визначеними пунктом 4 Порядку проведення моніторингу електронного реєстру листків непрацездатності, затвердженого Постановою правління Пенсійного фонду України від 19 жовтня 2023 року № 45-1 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 3 листопада 2023 р. за № 1915/40971). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1915-23#Text>

¹⁰ Пункт 5 Порядку проведення особами, уповноваженими правлінням Пенсійного фонду України, перевірок обґрунтованості видачі та продовження листків непрацездатності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2023 р. № 185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2023-%D0%BF#n8>